

e-DEVLET İÇERİSİNDE e-KADASTRO VE e-TAPU' NUN YERİ

Şaban İNAM¹, Hakan AYBER²

¹Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği
Bölümü, 42031 Kampüs KONYA

²TKGM Meram Kadastro Müdürü, KONYA

Özet: 21. yüzyıl, bilişim teknolojilerinin dünyaya hakim olduğu dönemi kapsamaktadır. Dünyanın bir kesiminin bu teknolojileri sonuna kadar kullanıp hizmet üretirken, bir diğer kesimin (ki bu kesim yaklaşık dünya nüfusunun 1/3' ünü oluşturmaktadır) daha telefonla bile tanışmadığı belirlenmiştir. Bilginin doğru, hızla ulaşılabilen ve herkesin kullanımına açık olması ile nitelik kazanacağı kabul edilirse, bu durumun oluşmaması bilgiyi sadece nicel kılacaktır. Bu nedendir ki, dünyanın gelişmiş toplumları çeşitli kurum ve kuruluşlarında araştırma-geliştirme (Ar-Ge) birimleri kurarak doğru bilgi, yüksek standartlı üretim, vb. kriterler için çalışmalar yapmış; üniversiteler, kamu kurumları ve özel sektör arasında iletişim sağlayarak ulusal bilgi sistemlerinin önemli bir yapı taşı olan Teknopark (Teknoloji Geliştirme Merkezleri) oluşturma çalışmalarını hızlandırmıştır.

Ülkeler, üniversiteleri ve yarı özel/ özel / kamu kurumu niteliğindeki bilimsel araştırma merkezleri ile bilginin doğru, kolay ulaşılabılır ve uygulanabilir nitelikli olması için çaba harcamaktadırlar. Bu çaba, kurum ve kuruluşları elektronik dünyaya/ sanal teknolojilere entegre olmaya zorlamış; bir sonraki adımında da başta devletin fonksiyonel kurumları olmak üzere her kesimin elektronik ortamda veri iletişimini kullanmasını hedeflemiştir. Ülkemizde ise Coğrafi Bilgi Sistemleri(CBS), Kent Bilgi Sistemi(KBS) gibi terimlerin yoğun tartışıldığı 1990' lı yıllardan günümüze bu terimleri uygulamak üzere birçok özel ve tüzel kurumlar çalışmalar başlatmış; söylenmesi çok kolay, fakat uygulandıkça detayları dev boyutlara ulaşan bu projeler tam anlamıyla hayata geçirilememiştir.

2000' li yıllarda e-devlet, e-Avrupa, e-Dünya gibi terimler sıkça kullanılır olunca ülkemizde de e-devlet yaklaşımına altyapı oluşturma çalışmaları hız kazanmıştır. Artık ülkemizde de insanlar bir kimlik numarası ile telefon, elektrik, su faturaları ve vergi ödemeleri gibi işlemlerini elektronik ortamda sonuçlandırmak istemekte; adına kayıtlı bütün menkul ve gayrimenkul bilgilerine bir tuşla ulaşmayı, araştırma ve dökümantasyon işlemlerinde emek ve zamandan tasarruf sağlamayı hayal etmektedir. Hatta internet üzerinden "uzaktan eğitim" almayı bir ihtiyaç olarak görmektedir.

Bu çalışmada; e-Devlet'in gerekliliği ve bu yapılanma içerisinde yer edinen e-Kadastro ve e-Tapu hizmetlerinin içeriği ortaya konulmuş; bu oluşumlara veri sağlayan Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS) ile Nüfus ve Vatandaşlık Bilgi Sistemi (MERNİS) Projeleri işlenmiştir.

1. GİRİŞ

İlk bakışta kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması faaliyetlerinin bir sonucu gibi görünen ancak özde bilişim ve iletişim teknolojilerinin birer araç olarak kullandığı ve temel hedefin " bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alabilen ve ihtiyaçlara hızla cevap verebilen bir devlet yapısını oluşturmak" olduğu bir sistem oluşumu

(İnce,2001) olarak tanımlanan e-devlet; bir taraftan “bilgi toplumu” olmanın parametresini, diğer taraftan küreselleşme olgusunun altyapısını oluşturmaktadır.

Günümüzde sağlıktan yayıncılığa, turizmden eğlenceye tüm ekonomiyi, eğitimin bütüncül aşamalarını, siyaset ve kamu yönetimini, kısacası yaşamın tüm boyutlarını bilgi teknolojileri yoluyla değişime tabi tutmak mümkün olabilecektir. Diğer bir yaklaşımla, zaman ve mekan farklılıklarının etkisini ortadan kaldırdıkça iş hayatının hızı ve içeriği de değişebilecektir. Toplumlar artık hammadde ihtiyaçlarını temin ve insanların hayatlarını değiştirmek için savaş teknolojilerinden çok bilgi teknolojilerini kullanmayı tercih etmektedirler. Dünya konjüktürüne bir bakış yapıldığında görülür ki güvenliğe yönelik NATO, CENTO gibi oluşumlar günümüzde yerini siyasi, ekonomik ve sosyal oluşumları da kapsayan Avrupa Birliği (AB) gibi yapılanmalara bırakmıştır.

Gelişmiş ve vizyon sahibi ülkelerde ;

- kamusal hizmetleri yaygın ve erişilebilir hale getirmek,
- hizmet üretim ve yönetim sürecinde vatandaşın istek ve eğilimini daha etkin değerlendirmek, katılımcı yurttaşlığın önünü açmak,
- devlet kurumlarının daha rasyonel ve verimli işlemesini sağlamak,

amaçlarıyla geliştirilmeye çalışılan e-devlet' in [Büke,2002] hayata geçirilmesinde, başta Singapur olmak üzere ABD, AB ülkeleri ve çoğu Güney Asya ülkeleri önemli rol üstlenmiş ve önümüzdeki 2005 yılına kadar yapılanmalarını tamamlamış olmayı hedeflerken; Türkiye’de bu durum çok yavaş ilerlemektedir. Belirli projelerin kısmi uygulamaları ile üniversite- kamu kuruluşları öncülüğünde geliştirilmeye çalışılan “e-Türkiye”, birçok sorunlarla yüküldür; ancak aşılma mücadelesi de verilmektedir [Çetin ve ark., 2002].

Dünyada giderek artan e-devlet faaliyetlerini ve çeşitliliğini ölçmek amacıyla Taylor Nelson Sofres [TNS, 2001] firması tarafından yapılan çalışmalarda, elektronik devlet hizmetlerinden faydalanan ülkeler ve faydalanma oranlarının Norveç %53, Danimarka %47, Kanada %46, Finlandiya %45, ABD % 34 olduğu; Türkiye’de ise ülke nüfusunun %3’ ü ile son sıraları Endonezya ve Rusya ile paylaştığı tespit edilmiştir.

2. TÜRKİYE’ DE e- DEVLET YAPILANMASI

Bilgi tabanlı teknolojilerin kullanımı ve üretiminde yeterli düzeye ulaşamayan ama elektronik devletin bir bilgi devleti olduğunu kavrayan ülkemiz doğal olarak e-devlet konusunda istenilen noktaya gelememiştir. Sıkıntıların aşılabilmesi için “ her şey devlet için ve her şeyin devlet tarafından yapılması” eğiliminde olan toplumumuzun bilinçlendirilmesi ve bu anlamda öncelikle insan kaynaklarına yatırım yapılması, daha sonra da teknik altyapıyı geliştirme ve bürokraside yönetimin etkinleştirilmesi sağlanmalıdır. Diğer bir deyişle Türkiye gerçeklerinden hareketle, dünya ile bütünleşmektir.

Bu amaç üzerinde, ülkemizde e-devlet kapsamlı çalışmaları yürütmek üzere “Başbakanlık Yönetim Bilişim Sistemi Merkezi (BYBS)” kurulmuş; Türkiye Ulusal Bilgi Sistemlerinin yapı taşları sayılan projelere destekleme yapılmıştır. Oluşumun Yasama ayağında, TBMM’ de “Bilişim Komisyonu” oluşturmak üzere teklif verilirken,

“Ulusal Bilgi Güvenliği Yasa Tasarısı” son şeklini almıştır. Bu bağlamda, E-Türkiye yapılanmasında ülkenin ihtiyaç duyduğu bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yeterli insan gücünü oluşturmak, eğitmek, insan gücü planlaması yapmak, ücret politikalarını değerlendirmek, okulların internet ağına bağlanması ve halkın bilinçlendirilmesini sağlamak amaçlarıyla 13 ayrı çalışma grubu oluşturulmuş, buradan elde edilen bulgular ile stratejiler tayin edilerek e-Avrupa+ Eylem Planı çerçevesinde uyum çalışmaları da başlatılmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızda önerilen uzun vadeli gelişme stratejimiz de bilgi toplumuna dönüşümü öngörmektedir. Zira devletin yeniden yapılandırılması, toplumun eğitim ve sağlık düzeyinin yükseltilmesi, bilim ve teknoloji yeteneğinin güçlendirilmesi, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve fiziki altyapıların iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Üretim sektörü açısından bakıldığında ise ihracata dönük, teknolojisi yoğun, katma değeri yüksek, uluslararası standartlara uygun, yerel kaynakları harekete geçiren bir yapı hedeflenmektedir.

3. TÜRKİYE’DE e-DEVLET YAPILANMASINDA HİZMET VEREN PROJELER

Ülkemizde henüz kuruluş aşamasında olan e-devlet yapılanması, günümüz itibarıyla kısmen hizmet veren bir grup projeyi uygulamada tutmaktadır. Türkiye Ulusal Bilgi Sistemleri (KAMUNET) içerisinde yer alan ve bilgi güvenlik altyapısı, mesaj sistemi, sayısal haritalar, arayüzleri, veri bankaları, veri sözlüğü ve işlevleri olan bu projeler; Nüfus ve Vatandaşlık Bilgi Sistemi(MERNİS), Maliye Bakanlığı Bilgi Sistemi, Adalet Bakanlığı Bilgi Sistemi, Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS), Sağlık Bilgi Sistemleri, Eğitim Bilgi Sistemleri ve Sosyal Güvenlik Bilgi Sistemleri’dir.

Bunlardan, e-kadastro ve e-tapu hizmetlerini içermesinden dolayı MERNİS ve TAKBİS Projelerini kısaca ele alacağız.

3.1 MERNİS Projesi

Nüfus ve vatandaşlık bilgilerinin otomasyonu ve Türkiye’de insan profilini doğru bir şekilde belirlemeyi hedefleyen MERNİS Projesi, e-devlet içerisinde sabit “TC Kimlik Numarası” uygulamasını başlatarak devletin fonksiyonel kurumları ile vatandaşa elektronik ortamda bilgi sunmayı ve uygulamacılara veri sağlamayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda, tapu ve kadastro çalışmaları kapsamında bireyin adına tescil edilmiş taşınmazların teknik (birleştirme, ayırma, parselasyon, vb.), hukuki (bağımsız yargıya intikal etmiş taşınmaz kaynaklı davalar, ipotek, ihtiyat-i tedbir, vb.) ve sosyal (mülkiyet hakkını kullanımın toplumsal işlevleri) içerikli uygulamalarda önemli bir sistem altlığı oluşturmaktadır.

MERNİS, e-Türkiye Ulusal Bilgi Sistemlerinin önemli bir projesi olacak ve diğer sistemlerin veri tabanını oluşturacaktır. Örneğin, 1999 yılında yaşanmış Marmara Depremlerinden etkilenen alt bölgeler için planlanan Arazi Bilgi Sistemi Oluşturma Çalışmaları (MERLİS Projesi), MERNİS’in diğer teknik içerikli projeler için nasıl vazgeçilmez bir veri altlığı olduğunu göstermiştir.

3.2 TAKBİS Projesi

Coğrafi Bilgi Sistemler / Arazi Bilgi Sistemleri mantığında gerçekleştirilen ve hizmet işlevlerinden Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün (TKGM) sorumlu tutulduğu TAKBİS Projesi, Türkiye sınırları içerisindeki toprakların paylaşımı, sahiplerinin ve kullanım amaçlarının doğru olarak tespit edilmesi ve güncelliğinin sağlanması, bireysel-kurumsal ve devlete ait araziler ile bunların mülkiyet sınırlarının doğru olarak belirlenmesi ve varsa olumsuzlukların giderilmesi amacıyla uygulamaya girmiştir.

TAKBİS Projesi kapsamında üretilmiş/üretilecek olan tapu ve kadastro verileri, e-devlet işlevinin en önemli ve temel bilgi kaynağını oluşturacaktır. Çeşitli kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde, tüm kamu kurumları tarafından, mülkiyete ait sözel bilgiler ile mülkiyet sınırlarını içeren harita bilgileri kullanılmaktadır. Devletin işlevi bakımından önemli bir çok fonksiyonel kurumu TAKBİS Projesinden veri alış-verişine girerek;

- belediyelerce kentsel alan planlamalarında,
- doğal afetlerde (MERLİS Projesinde olduğu üzere) arazi bilgi sistemlerine veri sağlamada,
- yatırımcı kuruluşlarca kamulaştırma planlarının hazırlanmasında,
- hazine arazilerinin değerlendirilmesinde,
- topraktan elde edilecek verimin artırılması amaçlı çalışmalarda,
- özel ve tüzel kişiliklere ait mal varlıklarının belirlenmesinde (özellikle stratejik önem taşıyan, yabancıların mülk edinimlerinin izlenmesinde),
- mahkemelerde görülen taşınmaz davalarının adaletli bir şekilde sonuçlandırılmasında,
- taşınmazların değerlendirilmesi ve değer haritalarının üretilmesinde, taşınmaza bağlı vergi kayıplarının önlenmesi içerikli çalışmalarda,

hizmet sunumunu gerçekleştirecektir.

Tapu Sicil Müdürlüklerinin uhtesinde yürütülen e-tapu hizmetleri ile, tapu sicillerinde kayıtlı taşınmazların yüzölçümü, cinsi, maliki gibi özellikleriyle beraber irtifak hakkı, rehin, şerh gibi beyanlar hanesindeki hak ve yükümlülükler gösterilmektedir. Devletin sorumluluğu altındaki tescil ve açıklık ilkelerine göre tutulan sicillerin doğru ve kullanıcıya güven ortamında aktarılması önemlidir.

TAKBİS Projesinin ihtiyaç duyduğu yasal düzenlemeler yapıldığında geliştirilecek Vatandaş Bilgi Sistemi (TAPUNET) uygulamasıyla kişilerin kendi evinden, işyerinden veya internet salonlarından sahip olduğu taşınmazla ilgili güncel bilgileri görmeleri, başvuru öncesinde gerek tapu gerekse kadastro ile ilgili bilgi, işlem ve belge edinmeleri sağlanacaktır. Ayrıca her müdürlüğün, ülkenin başka bir adresindeki taşınmazla ilgili tapu işlemleri yapabilme imkanı sağlanacak, böylece bireye sadece taşınmazının bulunduğu yerde değil, ikamet ettiği yerde de hizmet verilebilecektir. Söz konusu taşınmaza ait grafik ve sözel tüm bilgiler ilgilileri tarafından ekranda görülebileceği için hileli satışlar ve hataların büyük çoğunluğu engellenmiş olunacaktır. Ayrıca birey tarafından kadastro müdürlüklerine yapılacak işlem taleplerinde mülkiyet bilgilerinden yararlanılacak, taleplerin yerine getirilmesinde kısıtlayıcı ya da tescile engel durumlar hakkında bilgi edinilebilecektir. Sonuçta hizmetin doğruluğu sağlanacak ve kaynak israfı da engellenecektir.

Ayrıca e-Kadastro içeriği ile bu proje sayesinde, değişik kuruluşların, ihtiyaç duyduğu harita bilgilerini değişik kaynaklardan, değişik standart ve formatlarda tekrarlı olarak elde etmesi önlenmiş olacaktır. Zira emek, zaman ve ekonomik olarak çok büyük kayıplara neden olmaktadır. Bu kaybın yanında tutarsızlık ve güvensizlik de olabilmektedir. Bu nedenle, sayısal / sözel tapu kayıt ve kadastro bilgileri için veri toplama ve veri değişimini içeren sayısal coğrafi bilgi standartları oluşturulmuş olup bu standartlar, kurumlar arası veri değişim işlemlerinde önemli katkı sağlayacaktır.

4. SONUÇ

Elektronik Türkiye (e-Türkiye) yapılanmasında Türkiye Ulusal Bilgi Sistemi (KAMUNET) içerisinde yer alan ve oluşum sürecine zaman limiti konulmadan sürekli güncel veri sunumundan yükümlü tutulan TAKBİS Projesi, ortak veri iletişiminde bulunduğu diğer sistemler içerisinde sistem-sistem ve sistem-birey ilişkilendirmesinde mekana dayalı sözel ve grafik veri akışında önemli bir yapı taşı oluşturulmaktadır. Üstlendiği misyonun yelpazesi geniş ve bu ölçüde önemi de büyüktür. Bu bakımdan proje, bir taraftan hukuki ve teknik içerikte geliştirilmeye, diğer taraftan veri standardı ve güvenliğinin artırılmasına muhtaçtır. Ancak böylesi oluşumla mevcut tapu sicil ve kadastro verilerinin sisteme aktarılması / bütünlenmesi sağlanarak sağlıklı mülkiyet yapısı ve kullanımı ortaya konup; devletin şeffaflaşmasına da katkı yapacaktır.

5. KAYNAKLAR

Büke,Ahmet.,2002, E-Devlet Kavramı ve Türkiye’de e-Devlet, İTO Yayını, İzmir.

Çetin,Hüseyin ve Ark.,2002, E-Türkiye, Durum Analizi ve Çözüm Önerileri, Ankara.

Havelsan, 2002, Bilgi Toplumu Yolunda, Havelsan Yayını, Ankara.

İnce, N.Murat.,2001, Elektronik Devlet, DPT Yayını, Ankara.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000, DPT Yayını, Ankara.